

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

Ben Molendijk
telefoon 038 499 76 84
BHJ.Molendijk@overijssel.nl
Zaaknummer 5555311

Stichting Faunabeheereenheid Overijssel
De heer J. Rosing
Postbus 645
7400 AP DEVENTER

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
18.12.2019	2019/0395810			

Onderwerp: Ontheffing Wet natuurbescherming - knobbelzwaan

Geachte heer Rosing,

De Faunabeheereenheid Overijssel heeft een aanvraag¹ bij ons ingediend om ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten (verder Wnb). Deze hebben wij op 30 september 2019 ontvangen.² De aangevraagde ontheffing heeft betrekking op het doden van knobbelzwanen met gebruik van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan agrarische gewassen op agrarische percelen in het werkgebied van 12 Wildbeheereenheden (WBE's) in de Provincie Overijssel. De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 01 januari tot 1 juni voor de duur van het Faunabeheerplan Overijssel. Dat is tot 1 september 2024. Hieronder leest u ons besluit op de aanvraag, en onze toelichting op het besluit.

Besluit

Wij verlenen aan de Stichting Faunabeheereenheid Overijssel (FBE) ontheffing³ voor het doden van knobbelzwanen met behulp van het geweer^{4 5}, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op schadepercelen in de periode van 1 januari tot 1 juni voor de duur van het faunabeheerplan Overijssel. Het Faunabeheerplan loopt tot 1 september 2024⁶. De ontheffing is van toepassing in de werkgebieden van de volgende WBE's:

De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D'Oldematen, Heeten e.o. IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o.

De motivering voor ons besluit is in bijlage 1 (overwegingen) weergegeven.

¹ EDO-kenmerk: 2019/0314396

² EDO-kenmerk: 2019/0324307

³ Wij verlenen ontheffing op basis van art. 3.17 eerste lid Wnb van de verbodsbepalingen in art. 3.1 eerste lid Wnb.

⁴ Art. 3.26 lid 1d. sub 2° Wnb

⁵ Art. 3.3 lid 5a Wnb in samenhang met art. 3.9 lid 1a Bnb.

⁶ Provincie Overijssel, Goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Overijssel (Besluit van Gedeputeerde van 12 maart 2019, kenmerk 2019/0047504) Provinciaal Blad, Nr. 1956, 18 maart 2019.

Voorschriften

Wij verbinden aan deze vergunning de volgende voorschriften:

1. Stichting Faunabeheereenheid Overijssel (FBE) is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend. De verantwoordelijkheid van de FBE laat onverlet dat de ontheffinggebruiker strafrechtelijk kan worden vervolgd bij overtreding van deze ontheffing.
2. De FBE kan via de Wildbeheereenheid (WBE) speciaal daarvoor aangewezen jachthouders via het Faunaregistratiesysteem (FRS) machtigen tot gebruik van de ontheffing. De WBE handelt in deze op gezag van de FBE. De jachthouder kan mede-uitvoerders via het Faunaregistratiesysteem machtigen tot het gebruik van de machtiging.
3. De FBE beheert een digitaal register waarin, op voordracht van de WBE **twee** jachtaktehouders/beheerders zijn vermeld. Alleen de jachtaktehouders die vermeld zijn in dit register mogen van deze ontheffing gebruik maken. Dit digitaal register is ten allen tijde door medewerkers van de provincie Overijssel in te zien.
4. De onder punt 3 vermelde personen mogen zich door maximaal 2 jachtaktehouders, waarvan minimaal 1 persoon jachthouder is van het betreffende jachtveld, die ook gebruik mogen maken van de ontheffing, laten vergezellen.
5. Er mag pas van deze ontheffing gebruik gemaakt worden, nadat de inzet van 2 preventieve maatregelen onvoldoende gebleken zijn. Dat zijn: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel. Een overzicht met voorbeelden van preventieve middelen staat op de website van Faunazaken.⁷
6. Bij bijzondere weersomstandigheden kunnen Gedeputeerde Staten ingevolge artikel 3.22, vierde lid Wnb besluiten om de jacht en/of schadebestrijding op te schorten.
7. De FBE moet er voor zorgdragen dat de gebruiker van de ontheffing een (digitale-)kopie van de FBE machtiging bij zich draagt. De verantwoordelijkheid van de FBE laat onverlet dat de ontheffinggebruiker strafrechtelijk kan worden vervolgd bij overtreding van dit voorschrift.
8. Ringen welke zich aan de gedode knobbelzwanen bevinden, moeten met een opgave van plaats en datum van vangst van de betreffende vogels naar het vogeltrekstation gezonden worden. Voor informatie zie: <https://vogeltrekstation.nl/nl/vogels/ring-gevonden> .
9. Afschot van knobbelzwanen die zich ophouden in groepen kleine- en/of wilde zwanen is niet toegestaan.
10. Afschot is niet toegestaan van broedende- en broedparen knobbelzwanen met nog niet vliegvlugge jongen.
11. Van deze ontheffing mag uitsluitend gebruik worden gemaakt in de periode van **01 januari tot 01 juni** van zonsopkomst tot zonsondergang.
12. Afschot mag alleen plaatsvinden op de schadepercelen.
13. Per schadeperceel mogen maximaal **3 knobbelzwanen per dag** geschoten worden.

Registratie en rapportage

⁷ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-zwanen/>

14. De FBE houdt in het Faunaregistratiesysteem (FRS) bij, per WBE, welke machtigingen verleend en ingetrokken zijn.
15. De FBE moet ervoor zorgen dat de wildbeheereenheden de doorgeschreven ontheffingen in het Faunaregistratiesysteem (FRS) registreren.
16. De FBE dient jaarlijks voor 1 juli schriftelijk opgave te doen (provincie Overijssel t.a.v. het team PD-vergunningen) van hetgeen met behulp van deze ontheffing is opgespoord, bemachtigd en gedood (aantal, locaties en data).
17. De FBE moet er zorg voor dragen dat het schieten van knobbelzwanen door de gebruiker binnen 24 uur afgerapporteerd wordt in het Faunaregistratiesysteem (FRS). Indien de provincie Overijssel daarom verzoekt, dienen ook tussentijds de afschotgegevens aan de provincie beschikbaar gesteld te worden.

Overig

18. Het gebruik van deze ontheffing is niet toegestaan op zon- en feestdagen.⁸
19. Deze ontheffing kan op grond van de criteria genoemd in artikel 5.4 van de Wnb worden ingetrokken of gewijzigd.

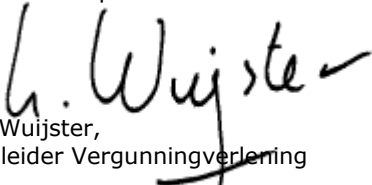
Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag geen leges verschuldigd.

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met Ben Molendijk, te bereiken tijdens kantooruren op nummer 038 499 76 84. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2019-004087 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 2	Verspreiding en trend ontwikkeling van knobbelzwanen
Bijlage 3	Schadegegevens knobbelzwanen

⁸ Op 14 augustus 2019 hebben wij van het bestuur van de Faunabeheereenheid Overijssel het verzoek gekregen dit voorschrift op te nemen. (EDO-kenmerk: 2019/0263829)

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Stichting Faunabescherming,
- de Koninklijke Jagersvereniging,
- de Nederlandse Organisatie Voor Jacht en Grondbeheer,
- BIJ12, Faunazaken, t.a.v. de secretaris,
- de politie 'Eenheid Oost-Nederland'.

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken, als u belanghebbende bent.
Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat op onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, Team Juridische zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 038 – 425 48 02.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 – 361 55 55.

BIJLAGE I Overwegingen bij het besluit

Het besluit bestaat uit de ontheffing en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluit en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	7
A1	Aanvraag ontheffing	7
A1.1	Omschrijving handeling	7
A1.2	Andere getroffen preventieve maatregelen	7
A1.3	Gegevens over (dreigende) schade	7
A1.4	Gunstige staat van instandhouding	8
A1.5	Wettelijk belang van de handeling	8
A1.6	Verzoek tot ontheffing en motivatie	8
A1.7	Periode	9
A1.8	Onderliggende documenten	9
A1.9	Aanvullende gegevens	9
A2	Bevoegdheid	9
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	9
A3	Procedure	9
A3.1	Overeenstemming andere provincie	9
A4	Toetsingskader soorten	9
A4.1	Wettelijke regels	9
A4.2	Beleid en Faunabeheerplan	10
B	TOETSING	10
B1	Inhoudelijke beoordeling	10
B1.1	Uitgangspunten aanvraag	10
B1.2	Toetsing (dreigende) belangrijke schade	10
B1.3	Toetsing treffen van preventieve maatregelen	11
B1.4	Toetsing gunstige staat van instandhouding	13
B1.5	Toetsing Faunabeheerplan	14
B1.6	Toetsing gebruikte middelen en methoden	14
B1.7	Toetsing aan wettelijk belang	15
B1.8	Eindconclusie toetsing	15
B1.9	Zorgplicht blijft altijd gelden	15
C	Slotconclusie	15

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag ontheffing

A1.1 Omschrijving handeling

De Faunabeheereenheid Overijssel heeft op 30 september 2019 een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten (verder Wnb) bij ons ingediend.

Er wordt ontheffing aangevraagd voor het doden van knobbelzwanen met een geweer op schadepercelen met bedrijfsmatig geteelde gewassen. Zij doet dit op basis van het nieuwe "Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024"⁹ De ontheffing wordt aangevraagd voor knobbelzwanen voor de WBE-gebieden waar schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade. Het betreft dan de volgende WBE's De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D'Oldematen, Heeten e.o. IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o. Dit ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen door knobbelzwanen. De periode waarin ontheffing wordt aangevraagd loopt van 1 januari tot 1 juni, voor de duur van het Faunabeheerplan, dat is tot 1 september 2024¹⁰.

A1.2 Andere getroffen preventieve maatregelen

Schade aan gewassen door knobbelzwanen wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Zowel visuele als akoestische middelen werken echter maar gedurende een korte periode. Daarna wennen knobbelzwanen eraan. (zie rapport bijlage 1 Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024) Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunend afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewinning zoveel mogelijk voorkomen. Dit werkt het beste bij sociaal georganiseerde diersoorten, die in groepsverband foerageren zoals knobbelzwanen.

Voor de preventieve middelen die bij knobbelzwanen gebruikt kunnen worden, wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.¹¹

Een voorwaarde uit de vigerende ontheffing 2014-2019 was dat op percelen met schadegevoelige gewassen tenminste één visueel- en tenminste één akoestisch-verjagingsmiddel, zoals beschreven in de beleidsregels van het Faunafonds, genomen moest zijn voordat geschoten mocht worden.

Knobbelzwanen wennen echter aan deze preventieve maatregelen wanneer blijkt dat hier geen werkelijk gevaar van uitgaat. Verjaging is met name zinvol in combinatie met afschot. In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewinning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.¹²

A1.3 Gegevens over (dreigende) schade

Voor het begrip 'belangrijke schade aan gewassen' hanteert de Provincie een drempel van € 250,— per geval.¹³

Volgens het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 veroorzaken knobbelzwanen in Overijssel incidenteel belangrijke schade, en is het schadeverloop grillig. Het aantal meldingen per jaar varieert. In totaal hebben 7 wildbeheereenheden schade van knobbelzwanen gemeld.

⁹ Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 (versie 20190226). Door GS vastgesteld op 12 maart 2019 (kenmerk: 2019/0047504)

¹⁰ Provincie Overijssel, Goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Overijssel (Besluit van Gedeputeerde van 12 maart 2019, kenmerk 2019/0047504) Provinciaal Blad, Nr. 1956, 18 maart 2019.

¹¹ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/>

¹² Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 (blz 101)

¹³ Volgens de minister van LNV (kamerstuk 08-09-2004), en volgens een uitspraak van de Raad van State van 21 maart 2007 kan er vanaf 250 euro gewasschade per geval gesproken worden van "belangrijke schade aan gewassen".

Alleen bij de meldingen van WBE De IJssellanden, De Noord-Westhoek, D'Oldematen en Noord-Oost Twente (voorheen WBE Ootmarsum) bedroeg de schade meer dan € 250,— per geval. De periode waarin de schade optreedt concentreert zich in de maanden januari t/m mei (zie Faunabeheerplan blz 99 ; figuur 87, en bijlage 3 van deze ontheffing). Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar omdat dan ook de wintergasten nog aanwezig zijn en er reeds gras begint te groeien. Daarom is het gebruik van het geweer alleen in de periode van 1 januari tot 1 juni toegestaan.

In bijlage 3 van deze ontheffing opgenomen tabellen zijn de getaxeerde schade door het Faunafonds per WBE en per maand aangegeven en het getaxeerde schadebedrag waarbij sprake is van meer dan €250,- per schademelding.

A1.4 Gunstige staat van instandhouding

De Knobbelzwaan is in Nederland en in Overijssel een algemeen voorkomende vogelsoort, die het gehele jaar door aanwezig is.¹⁴ De Nederlandse knobbelzwanen zijn grotendeels standvogel die het hele jaar min of meer in het broedgebied verblijven.

Uit tellinggegevens van SOVON blijkt dat het aantal knobbelzwanen sinds de 70'er jaren toeneemt (Bijlage 2 figuur 2 van deze ontheffing).

Als broedvogel en als niet- broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de knobbelzwaan in Nederland beoordeeld als gunstig; zie tabel. (bron: <https://www.sovon.nl/soort/1520>)

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Ook blijkt uit gegevens van SOVON (Bijlage 2 figuur 1 van deze ontheffing) dat de Knobbelzwaan over geheel Nederland verspreid leeft. In verspreiding en aantal is de Knobbelzwaan dus een veel voorkomende vogel.¹⁵

De knobbelzwaan is geen soort die op de Rode Lijst staat en is in Overijssel en in Nederland een algemeen voorkomende soort.

De Wet natuurbescherming geeft aan dat een ontheffing van het doden van vogels slechts verleend kan worden mits er "geen andere bevredigende oplossing bestaat". In dit geval is echter wel een andere bevredigende oplossing dan het ongelimiteerd schieten van knobbelzwanen om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen, en dat is een gelimiteerd aantal knobbelzwanen per schadebestrijdingsactie te schieten. Het doel van de aanvraag van de FBE om knobbelzwanen te schieten in de WBE is niet het beperken van de stand van de Knobbelzwaan (d.w.z. 'populatiebeheer'), maar het verjagen van knobbelzwanen met behulp van het geweer om belangrijke schade aan percelen te voorkomen. De gunstige staat van instandhouding in Overijssel komt niet in gevaar, mede omdat er beperkingen aan de ontheffing gekoppeld zijn en afschot in de toekomst niet geïntensiveerd wordt ten opzichte van de afgelopen Faunabeheerplanperiode van 2014 tot en met 2019.

Daarnaast is het monitoren van maatregelen een taak van de Faunabeheereenheid. Onderdeel van deze monitoring zijn de uit te voeren zomertellingen welke georganiseerd worden door de Faunabeheereenheid. Tevens worden afschotgegevens bijgehouden in het Faunaregistratiesysteem van de Faunabeheereenheid. De Faunabeheereenheid moet de voortgang bewaken en ontwikkelingen signaleren.¹⁶

A1.5 Wettelijk belang van de handeling

De voorgenomen handeling is volgens de aanvraag nodig vanwege het belang: de voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.¹⁷

A1.6 Verzoek tot ontheffing en motivatie

De ontheffing betreft het verbod om de Knobbelzwaan opzettelijk te doden.¹⁸

¹⁴ www.sovon.nl, én Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024; Bijlsma R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen 2000. Avifauna van Nederland deel 2

¹⁵ SOVON website: www.sovon.nl

¹⁶ Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 (blz 103)

¹⁷ Art. 3.17 eerste lid, sub a.3° Wnb.

¹⁸ Art. 3.1, eerste lid Wnb

U wilt daarbij gebruik maken van de volgende middelen en/of methoden:

- het geweer;
- tussen zonsopkomst en zonsondergang.

Het verjagen van knobbelzwanen met behulp van ondersteunend afschot is een effectieve methode om aan schadebestrijding te doen (Faunabeheerplan 2019 2024 blz 101). In de afgelopen beheerplanperiode is gebruikgemaakt van de methode van het verjagen van knobbelzwanen met behulp van ondersteunend afschot in de volgende WBE's: De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Vechtstroom, De Weerribben, D'Oldematen, Heeten e.o. IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o. , West-Twente(Faunabeheerplan blz 102; figuur 90)

A1.7 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd van 1 januari tot 1 juni jaarlijks voor de duur van het huidige Faunabeheerplan, dat is tot 1 september 2024.¹⁹

A1.8 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn geen onderliggende documenten toegezonden:

A1.9 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 30 september 2019 ontvangen. Er zijn geen aanvullende gegevens gevraagd.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde handeling vindt plaats op het grondgebied van Overijssel. De handeling valt niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming²⁰. Daarom zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

A3 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

A4 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2, 3.3 en 3.4 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming²¹ en (soms) de Regeling natuurbescherming²² zijn voor de toetsing relevant.

¹⁹ Provincie Overijssel, Goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Overijssel (Besluit van Gedeputeerde van 12 maart 2019, kenmerk 2019/0047504) Provinciaal Blad, Nr. 1956, 18 maart 2019.

²⁰ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

²¹ Art. 3.9 Bnb

A4.2 Beleid en Faunabeheerplan

In ons 'Kader Faunabeheer 2019-2024' staan voor knobbelzwanen de volgende doelstellingen:²³

- Geen verslechtering staat van instandhouding.
- Voorkomen en beperken van belangrijke schade.

Op basis van het Faunabeheerplan kunnen ontheffingen ex artikel 3.17 Wet natuurbescherming worden verleend.²⁴

B TOETSING

B1 Inhoudelijke beoordeling

B1.1 Uitgangspunten aanvraag

U vraagt een ontheffing aan van het verbod om de Knobbelzwaan opzettelijk te doden²⁵. Daarvoor wilt u het geweer gebruiken in de periode van zonsopkomst tot zonsondergang op schadepercelen, met een maximum van 3 stuks per schadeperceel per dag en in het gehele werkgebied van de WBE De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D'Oldematen, Heeten e.o. IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o.

De ontheffing wordt aangevraagd van 1 januari tot 1 juni jaarlijks voor de duur van het huidige Faunabeheerplan, dat is tot 1 september 2024²⁶.

De memorie van toelichting op de Wnb geeft het volgende aan:

Gedeputeerde Staten moet het belang van de bescherming van de betrokken soort en het belang waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd tegen elkaar afwegen, rekening houdend met de specifieke omstandigheden van het geval. Het bevoegd gezag dient daarbij te beoordelen of er (i) alternatieven denkbaar zijn; en (ii) of de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort niet in gevaar komt. Als het doden van de betrokken dieren geheel of gedeeltelijk vermijdbaar is door het treffen van geschikte en proportionele mitigerende maatregelen, is het niet verlenen van de ontheffing of het daarbij voorschrijven van dergelijke maatregelen, uitgangspunt.²⁷

B1.2 Toetsing (dreigende) belangrijke schade

De handeling –doden van knobbelzwanen- wordt aangevraagd vanwege het wettelijk belang: "ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen".

De schade door knobbelzwanen die dreigt op te treden dient dusdanig groot te zijn dat bestrijding van deze schade door dieren te verstoren, te vangen of te doden aanvaardbaar is. De provincie hanteert daarvoor een drempel van € 250,-- per geval. Dit komt overeen met het bedrag dat als drempel (eigen risico) wordt gehanteerd bij tegemoetkoming faunaschade.²⁸

Volgens het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 veroorzaken knobbelzwanen in Overijssel incidenteel belangrijke schade (zie ook A1.3).

²² Art. 3.22 Rnb i.s.m. art. 3.25 Bnb

²³ Kader Faunabeheerplan 2019-2024, versie 16 april 2018; 2018/0226835 Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Overijssel op 24 april 2018 (blz. 20)

²⁴ Art. 3.17 lid 2 Wnb

²⁵ Art. 3.1, eerste lid

²⁶ Provincie Overijssel, Goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Overijssel (Besluit van Gedeputeerde van 12 maart 2019, kenmerk 2019/0047504) Provinciaal Blad, Nr. 1956, 18 maart 2019.

²⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33348-3.html>

²⁸ De Afdeling oordeelde 2007 dat dit een redelijk bedrag was om van uit te gaan voor beoordeling van een schade als 'belangrijke schade' (ABRvS 21 maart 2007, nr. 200606996/1, ECLI:NL:RVS:2007:BA1175)

Uit de schadegegevens zoals opgenomen in het Faunabeheerplan 2019-2024 (blz. 98, 99 en 100) en in bijlage 3 van deze ontheffing blijkt dat ondanks de inzet van preventieve maatregelen er toch belangrijke schade is/kan ontstaan op schadepercelen in de WBE De IJssellanden, De Noord-Westhoek, D'Oldematen en Noord-Oost Twente (voorheen WBE Ootmarsum e.o.).

In de WBE De Hof van Twente, Heeten e.o. , IJsselstreek Salland, Salland Midden, Steenwijkerwold e.o. De Weerribben, Jachtvereniging Kampen en West-Twente is in de Faunabeheerplanperiode 2014 t/m 2019 gebruik gemaakt van de ontheffing maar was er geen sprake van belangrijke schade. Door het uitnutten van de ontheffing om met behulp van afschot schade te beperken, is er in deze WBE's een lagere of geen belangrijke schade ontstaan in deze WBE's.

Indien een WBE een gewasschade heeft van meer dan 250 euro per geval, en/of er is in de Faunabeheerplanperiode 2014 t/m 2019 een ontheffing verleend waar ook gebruik van gemaakt is, komt de WBE in aanmerking voor een ontheffing in de periode 2019 t/m 2024. Het betreft dan de volgende 12 WBE's die in aanmerking komen voor een ontheffing: De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D'Oldematen, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, De Hof van Twente, Heeten e.o. , IJsselstreek Salland, Salland Midden, Steenwijkerwold e.o. en West-Twente.

Gezien het feit dat er in het verleden belangrijke schade ontstaan is, de factoren en actoren in de komende jaren niet wezenlijk veranderen, is het aannemelijk dat belangrijke schade op schadepercelen in deze WBE's in de toekomst ook zal gaan ontstaan. Daarom is het noodzakelijk om op de schadepercelen naast andere werende of verjagende methoden, als laatste optie ook nog gebruik te kunnen maken van verjagen met behulp van ondersteunend afschot. Door de combinatie van afschot met de toegepaste andere methoden leren de knobbelzwanen dat er daadwerkelijk sprake is van gevaar. Hierdoor wordt de effectiviteit van de werende middelen verhoogd en de schade zo veel mogelijk voorkomen.

Belangrijke schade en belangrijk dreigende schade door knobbelzwanen achten wij daarom aannemelijk.

B1.3 Toetsing treffen van preventieve maatregelen

De wet bepaalt dat een ontheffing uitsluitend wordt verleend als er geen andere bevredigende oplossing bestaat. In ons Kader Faunabeheerplan 2019-2024 (blz. 3 en 4) staat wat wij verstaan onder preventieve maatregelen. Dit zijn alle maatregelen die als doel hebben schade aan één of meer van de wettelijke belangen te voorkomen of te beperken. Dat kan op verschillende manieren:

1. zonder bestrijding van schadeveroorzakende dieren: de belanghebbende bij een van de beschermde belangen treft maatregelen om schade te voorkomen door bijvoorbeeld afscherming van grond en wegbeheer;
2. door verstoren en/of verjagen van schadeveroorzakende dieren;
3. door afschot van schadeveroorzakende dieren.

Dit onderscheid en de volgorde daarin is van belang omdat een volgende 'trap' alleen gebruikt mag worden als de voorgaande onvoldoende resultaat oplevert. Daarbij mag de proportionaliteit tussen de te nemen maatregelen en de te voorkomen (dreigende) schade meewegen. Onder preventieve middelen (dwz. bevredigende middelen waarmee gewasschade voorkomen kan worden anders dan afschot) waarvan de Wet stelt dat deze eerst voldoende uitgenut moeten zijn, voordat verjaagd, gevangen of gedood mag worden, verstaan wij de middelen/methoden om de percelen onaantrekkelijk en/of onbereikbaar voor knobbelzwanen te maken, of niet dodelijke verjagingsmiddelen.

Er bestaan veel methoden om knobbelzwanen te verjagen. Met enige regelmaat worden nieuwe methoden bedacht. Een uitgebreide lijst van preventieve maatregelen wordt beschreven in de 'Faunaschade PreventieKit' van het bureau Faunazaken van BIJ12²⁹. Knobbelzwanen wennen snel aan deze preventieve maatregelen wanneer blijkt dat hier geen werkelijk gevaar van uitgaat. Verjaging is met name zinvol in combinatie met afschot³⁰.

Agrariërs moeten om in aanmerking te komen voor een financiële schadevergoeding door het Faunafonds ook preventieve maatregelen getroffen hebben³¹.

Volgens de Faunabeheereenheid zijn als preventieve maatregel om schade aan gewassen te voorkomen, zowel visuele als akoestische middelen ingezet (o.a. linten, vogelverschrikkers, vlaggen, menselijke

²⁹ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/>

³⁰ Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 (blz 101)

³¹ Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024

verjaging). Zie voor een overzicht van het type en het aantal getroffen preventieve maatregelen Bijlage 2 van het Faunabeheerplan 2019-2024.

Een voorwaarde voor agrariërs om in aanmerking te komen voor een financiële schadevergoeding door Faunazaken is het treffen van preventieve maatregelen. Deze richtlijn is ook van toepassing op 'verjaging van knobbelzwanen met behulp van ondersteunend afschot'.

In onze *Beleidsregel Natuur Overijssel 2017* staat dat wij van de grondgebruiker verwachten dat deze al het mogelijke wat in redelijkheid en billijkheid van hem kan worden verwacht heeft ondernomen, om schade zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Maatregelen of inspanningen die worden verwacht zijn:

- a. voor kwetsbare gewassen de inzet van zowel visuele als akoestische middelen in voldoende aantallen;
- b. voor kapitaalintensieve teelten de inzet van een deugdelijk raster als de schade wordt aangericht door in het wild levende, beschermde vogels of dieren;
- c. voor overige gewassen verjaging door menselijke aanwezigheid;
- d. alternatieve middelen waarvan het gebruik vooraf schriftelijk aan Gedeputeerde Staten is voorgelegd en zij daarmee heeft ingestemd.³²

Ter ondersteuning van bovenstaande werende en verjagende maatregelen dient als aanvulling adequaat gebruik gemaakt te worden van het verjagingsmiddel *verjaging met behulp van ondersteunend afschot*. Op 26 november 2014 (kenmerk 2014/0329412) heeft de provincie Overijssel aan de FBE een ontheffing verleend voor het doden van knobbelzwanen met het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Een voorwaarde uit die ontheffing was dat op percelen met schadegevoelige gewassen tenminste één visueel- en tenminste één akoestisch-verjagingsmiddel, zoals beschreven in de beleidsregels van het Faunafonds genomen moest zijn voordat geschoten mocht worden.

Visuele en akoestische verjagingsmiddelen zijn door de grondgebruikers gebruikt om knobbelzwanen te verjagen. Aanvullend daarop is adequaat gebruik gemaakt van de ontheffing van de methode verjagen met ondersteunend afschot (anders was de grondgebruiker niet in aanmerking gekomen voor een schade-uitkering). Desondanks blijkt uit de rapportages van de FBE over het gebruik van de ontheffingen in de afgelopen jaren dat belangrijke schade aan gewassen nog steeds aanzienlijk is (zie bijlage 3) .

Met het treffen van bovenstaande redelijke en billijke maatregelen zijn de middelen/methoden om het agrarisch grasland *onaantrekkelijk* te maken voor de aangevraagde knobbelzwanen voldoende uitgenut. Gelet op belangrijke schade is het noodzakelijk om naast visuele en akoestische verjagingsmiddelen aanvullend van het verjagingsmiddel ondersteunend afschot gebruik te kunnen maken.

Andere maatregelen, zoals bijvoorbeeld het overnetten van agrarisch land, zijn niet functioneel of onwenselijk vanwege andere fauna die zich op de graslanden bevinden. Dit zijn disproportionele maatregelen en zijn dan ook geen bevredigende alternatieven.

Voorschrift 5 in deze ontheffing borgt dat eerst de niet dodelijke preventieve maatregelen genomen worden om schade aan gewassen te voorkomen (visuele als akoestische middelen), voordat tot afschot overgegaan wordt.

Uit de aanvraag blijkt dat preventieve maatregel om schade aan gewassen te voorkomen, zowel visuele als akoestische middelen en het afschieten zijn ingezet.³³ Bovendien moeten agrariërs om in aanmerking te komen voor een financiële schadevergoeding door het Faunafonds ook eerst preventieve maatregelen getroffen hebben.

Uit de schadegegevens blijkt dat ondanks de inzet van preventieve maatregelen er toch belangrijke schade blijft ontstaan op agrarische percelen in het werkgebied van De IJssellanden, De Noord-Westhoek, D'Oldematen en Noord-Oost Twente (voorheen WBE Ootmarsum e.o.). Het is aannemelijk dat belangrijke

³² http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Overijssel/601023/CVDR601023_4.html

³³ Angstkreten, knallen met vuurwerk en geregelde menselijke verjaging (door perceel lopen en lawaai maken)

schade op agrarische percelen waar bedrijfsmatig wordt geteeld in het werkgebied van deze WBE's in de toekomst ook zal gaan ontstaan. Daarom is het noodzakelijk om op de schadepercelen, naast andere werende of verjagende methoden, als laatste optie ook nog gebruik te kunnen maken van verjagen met behulp van ondersteunend afschot.

Op dit moment zijn de knobbelzwanen veelal gewend aan de aanwezige verjagingsmiddelen en associëren zij deze niet met gevaar. Door de combinatie van afschot met de toegepaste andere methoden leren de knobbelzwanen dat er daadwerkelijk sprake is van gevaar. Hierdoor wordt de effectiviteit van de werende middelen verhoogd en de schade zo veel mogelijk voorkomen.

B1.4 Toetsing gunstige staat van instandhouding

Volgens de Wnb mogen de schadebeheer en bestrijdingsmaatregelen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort (artikel 3.3 lid 4c). En in een ontheffing moet voor vogels de wijze waarop het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt aangetoond worden (artikel 3.3 lid 5c).

Knobbelzwanen zijn geen soorten die op de Rode Lijst vermeld worden, en worden daarmee niet aangemerkt als een kwetsbare soort die in haar voortbestaan bedreigd wordt. Volgens Sovon is de staat van instandhouding van de Knobbelzwaan 'gunstig'.

Uit de beoordeling van Sovon, mede in relatie tot het aantal afgeschoten vogels (zie onderstaande tabel), blijkt dat de staat van in standhouding in de afgelopen beheerplanperiode geen gevaar gelopen heeft.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	32	4	30	14	6
De IJssellanden	51	37	104	122	38
De Noord-Westhoek	51	64	7	16	6
De Vechtstroom	3	6	2	0	0
De Weerribben	3	7	0	0	3
D'Oldematen	5	25	21	26	28
Heeten e.o.	0	0	19	14	9
IJsselstreek Salland	11	18	3	2	7
Jachtvereniging Kampen	51	144	22	29	17
Noorder Vechtlanden	0	0	0	0	0
Noord Oost Twente	3	0	3	2	6
Salland Midden	0	27	0	6	0
Steenwijkerwold e.o.	3	1	0	4	9
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	1	0	0	0	0
West-Twente	0	0	14	4	9

Tabel: Aantallen geschoten knobbelzwanen (bron: FRS)

Om effectief schade te bestrijden op de percelen, hoeven slechts enkele knobbelzwanen per schadebestrijdingsactie gedood te worden. De Wet natuurbescherming noodzaakt ons dus een afweging te maken of de bestrijding noodzakelijk en proportioneel is.

Aan de ontheffing worden, ter borging van de staat van instandhouding van de betreffende soort, beperkingen in het afschot opgelegd (zie voorschriften 11 t/m 13). Zo mogen alleen in de periode van 1 januari tot 1 juni, ten behoeve van verjagen met ondersteunend afschot, alleen vanaf zonsopkomst tot zonsondergang op de schadepercelen knobbelzwanen worden geschoten. Daarbij geldt een maximum van 3 stuks knobbelzwanen per schadeperceel per dag.³⁴

³⁴ Deze beperking is zwaarder als de beperking uit de ontheffing van de afgelopen beheerperiode.

Ontheffing dd 26 november 2014 kenmerk 2014/0329412,

Met de huidige ontheffing wordt daarom geen intensivering van afschot voorgestaan ten opzichte van de ontheffing die voor de afgelopen beheerperiode afgegeven was.

B1.5 Toetsing Faunabeheerplan

In paragraaf 7.8.10 van het Faunabeheerplan Overijssel staat over de beheerdoelstelling van schade door Knobbelzwanen:

In dit Faunabeheerplan Overijssel paragraaf knobbelzwaan wordt in de Wet natuurbescherming en Provinciale omgevingsverordening de relatie met handelingen in het kader van beheer en schadebestrijding omschreven en wordt onderbouwd dat ontheffing nodig is om belangrijke landbouwschade te voorkomen.

Er wordt ontheffing aangevraagd voor het doden van knobbelzwanen met behulp van het geweer. Het verjagen met ondersteunend afschot vindt alleen plaats in de WBE-gebieden waar in de afgelopen beheerperiode belangrijke schade is getaxeerd of gebruik gemaakt is van de ontheffing ter voorkoming van belangrijke schade. Afgaande op de afgelopen beheerperiode zijn dat de volgende WBE's: De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D' Oldematen, Heeten e.o., IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord- Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o.

Met deze ontheffing wordt voldaan aan de bovenstaande beheerdoelstelling.

B1.6 Toetsing gebruikte middelen en methoden

In artikel 3.3 lid 5 van de Wnb staat dat in een ontheffing in elk geval voorschriften opgenomen worden en regels gesteld over:

- a. de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden, waarbij enkel het gebruik wordt toegestaan van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, installaties of methoden;
- b. de tijd en plaats waarvoor de ontheffing of vrijstelling geldt; en,
- c. de wijze waarop het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt.

De Faunabeheereenheid heeft een aanvraag ingediend voor het schieten van Knobbelzwanen in de periode van 1 januari tot 1 juni op schadepercelen met een maximum van 3 stuks per schadeperceel per dag.

In het Besluit natuurbescherming (Bnb) staan in artikel 3.9 de middelen, methoden en installaties die voor het vangen en doden van vogels gebruikt mogen worden. In artikel 3.9 eerste lid onderdeel a van het Bnb staat dat een 'geweer' een aangewezen middel is voor het doden van vogels.

Om te borgen dat het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt en om te borgen dat de gebruikte middelen en methoden proportioneel zijn, nemen wij voorschriften op over:

- de beperkingen in afschot;
- een beperking in de duur van het afschot (1 januari tot 1 juni);
- een registratieverplichting van de afschot;

Dit is geborgd in voorschrift en 11 t/m 13 en 17.

Het afschieten van knobbelzwanen in verband met schadebeheer wordt ingezet als ultimum remedium waarbij er op een uiterst effectieve en verantwoorde wijze afschot plaats moet vinden. Verder kunnen kleine- en/of wilde zwanen zich in groepen knobbelzwanen bevinden. De kleine- en/of wilde zwaan mag niet opzettelijk verstoord worden. Daarom is het naar onze mening noodzakelijk dat voldoende zeker moet zijn dat bij een vermenging van deze groepen geen opzettelijke verstoring danwel bejaging van de knobbelzwanen mag plaatsvinden. Door twee specialisten per WBE aan te wijzen zijn wij van mening dat door de soortenkennis van deze personen de vergissing in soort mbt de kleine- en/of wilde zwanen niet zal optreden. Daarom hebben wij de voorschriften 2, 3, 4 en 9 opgenomen.

B1.7 Toetsing aan wettelijk belang

U vraagt een ontheffing aan voor het gebruik van het geweer en van aanvullende middelen en methoden voor het doden van knobbelzwanen vanwege het wettelijke belang:³⁵

“Het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen”.

Uit de aangeleverde schadecijfers blijkt dat er een grillig verloop in schade aan gewassen door knobbelzwanen is (zie bijlage 3 van deze ontheffing). Dit ondanks het feit dat de afgelopen beheerperiode van de vigerende ontheffing voor het bestrijden van schade aan gewassen door foeragerende knobbelzwanen gebruik gemaakt is. De toegestane middelen en methoden (akoestische en visuele verjagingsmiddelen en het schieten van foeragerende knobbelzwanen) hebben onvoldoende effect gehad om de belangrijke schade aan gewassen te voorkomen.

De FBE heeft aangetoond dat er een noodzaak is voor het inzetten van het geweer inclusief de aanvullende methode om belangrijke schade aan gewassen terug te dringen. Wij achten de nu aangevraagde middelen en methoden proportioneel, effectief en efficiënt voor het doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen.

Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende is aangetoond.

B1.8 Eindconclusie toetsing

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor knobbelzwanen kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de Knobbelzwaan wordt niet aangetast.

B1.9 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³⁶. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving. Ook dient eenieder bij het gebruik van middelen voor het vangen en doden van dieren te voorkomen dat het dier onnodig lijdt³⁷.

C Slotconclusie

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde ontheffing voor de volgende aangevraagde handeling en middel te verlenen:

De knobbelzwaan opzettelijk te doden met behulp van het geweer, in de periode 1 januari tot 1 juni, in de periode van zonsopkomst tot zonsondergang, op schadepercelen in het gehele werkgebied van de WBE De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D’Oldematen, Heeten e.o., IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o.

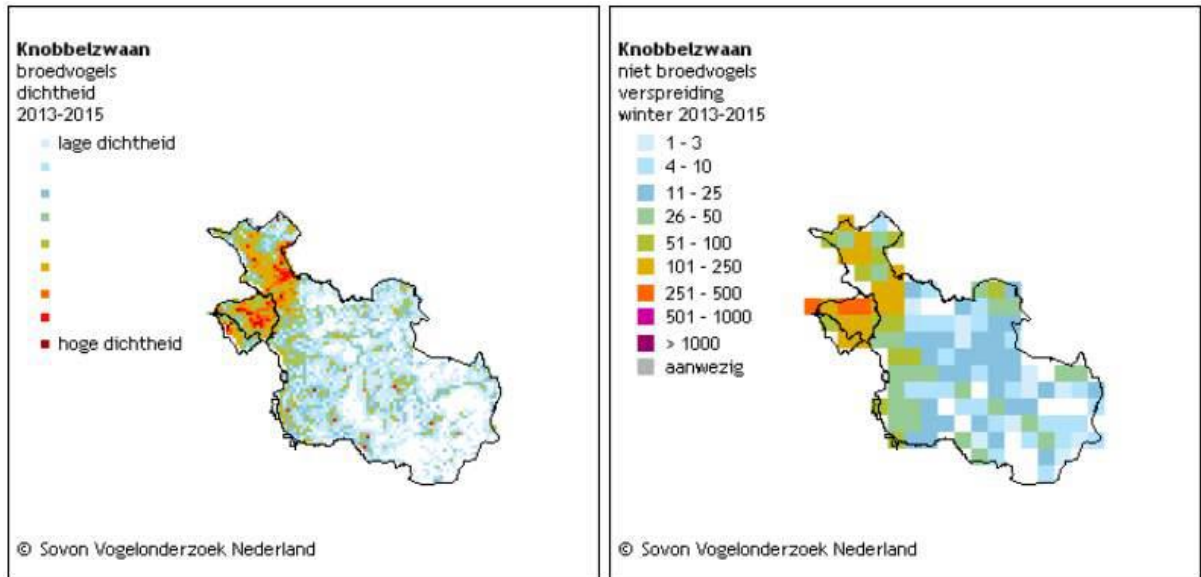
Aan de ontheffing zijn voorschriften verbonden.

³⁵ Op grond van artikel 3.17 eerste lid onder a3°

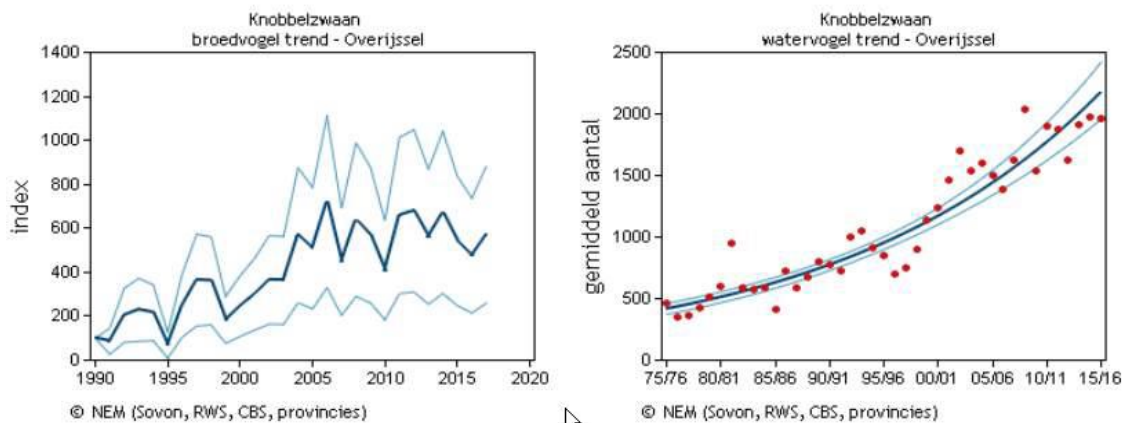
³⁶ Art. 1.11, eerste en tweede lid

³⁷ Art. 3.24, eerste lid

Bijlage 2. Verspreiding en trend ontwikkeling van knobbelzwanen

Figuur 1: Verspreiding van de knobbelzwaan in Overijssel als broed- en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

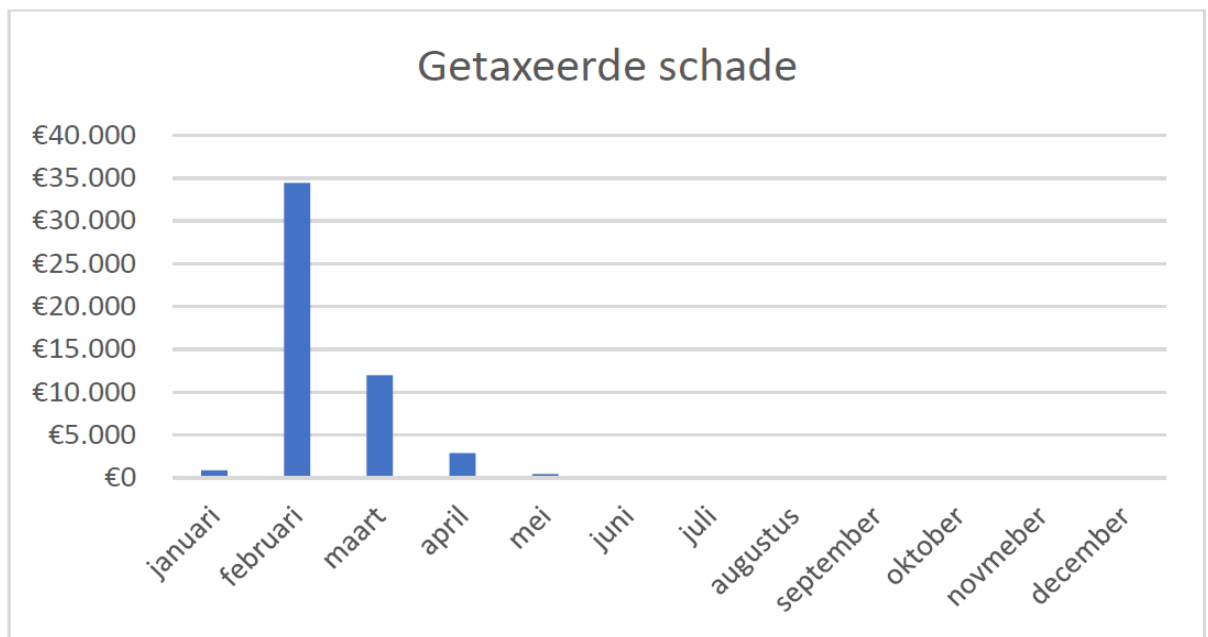

Figuur 2: Trend van de knobbelzwaan in Overijssel als broedvogel en als niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Bijlage 3. Schadegegevens knobbelzwanen

WBE schadetotaal knobbelzwaan	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 1.036	€ 933	€ 5.391	€ 20.228	€ 14.483
IJsselstreek Salland	€ 85	€ 179	€ 181	€ 0	€ 0
Jachtvereniging Kampen	€ 292	€ 347	€ 0	€ 712	€ 0
D'Oldematen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.354	€ 0
Ootmarsum en omstreken	€ 0	€ 0	€ 1.063	€ 0	€ 0
De Weerribben	€ 611	€ 785	€ 606	€ 535	€ 81
De Noord-Westhoek	€ 504	€ 207	€ 249	€ 0	€ 0

Figuur: Getaxeerde schade per WBE-gebied (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur: Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

jaar	soort	gewas	postcode		woonplaats	provincie	WBE	taxatiebedrag
2014	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8355	VD	Giethoorn	Overijssel	Noord-Westhoek, De	€ 293
2016	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PC	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 799
2016	knobbelzwaan	grasland, blijvend	7637	PG	Oud Ootmarsum	Overijssel	Ootmarsum e.o.	€ 957
2016	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8291	RD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 473
2016	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 1.134
2016	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8043	PG	Zwolle	Overijssel	IJssellanden De	€ 362
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 2.696
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PC	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 2.787
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PC	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 3.737
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8045	PB	Zwolle	Overijssel	IJssellanden De	€ 1.620
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8293	PD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 775
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8064	PH	Zwartsluis	Overijssel	Oldematen, D'	€ 561
2017	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8291	RD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 529
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PC	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 1.123
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8294	PC	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 286
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8293	PD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 3.415
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8291	RD	Mastenbroek	Overijssel	IJssellanden De	€ 1.208
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8043	PG	Zwolle	Overijssel	IJssellanden De	€ 322
2018	knobbelzwaan	grasland, blijvend	8045	PB	Zwolle	Overijssel	IJssellanden De	€ 880

Tabel: Getaxeerde schade hoger dan € 250,- per schadegeval